

ዕትመት፡ የተማሪዎች፣ የወታደሮችና የሀይማኖት

አገራችን ገና ዘመናዊነትን በሰፊው ስትጀምር ያገር ግንባታ ገና መሰረቱ ተጥሎ አቆጣጠው ከነበሩት የእድገት ጎዳናዎች ውስጥ ዕትመት ትልቁና በስፋት ተይዞ የነበረ እርምጃ ነበር። ያንን ጎዳና ተያይዞት የነበረው የመጽሔት፣ የመጽሐፍ[1]፣ የጋዜጣና የመሳሰሉትን በጊዜው ይታተሙ የነበሩትን ማቅረብ የት ላይ እንደሰጡት ወይ እንደተሰጡት ለማሳየት ይጠቅማል በሚል በተለይ ሙያ ነክ ከነበሩት ዕትመቶች ሶስቱን አብይት ተቋሞችን አቀርባለሁ። ይህን ሳደርግም ዕትመት (ፕሬስ) የእድገትም የዲሞክራሲም ማሰረጃ ነው የሚል ዕምነት ተመርኩዬ ነው። ይህን ተመርኩዬ ለማስተላለፍ የምፈልገው ሁለት ግባቶች አሉኝ። የመጀመሪያው ስንጀምር የእድገት መሰረቱ ተጥሎ እየተንቀሳቀሰን እንደነበረና ይህንም ይብዛ በዕትመት በኩል የተደረገውን ዕርምጃ ለማሳየት። ሁለተኛው ሁለቱን የታሪክ ዘመናት በማነጻጸር የያዘነውን የቁልቁለት መንገድ እንዴት በፍጥነት እንደምንጓዝ ለማሳየት ነው። ያን ጊዜ ይታተሙ የነበሩት ሰሞናዊ ወርሃዊ፣ በየሶስት ወሩና፣ አመታዊ ዕትመቶች የዘመናትን ወዠብ ሰንጠቀው ለዚህ ምዕተ ዓመት ለመብቃት አለመቻላቸው ለተያያዘነው ለቁልቁለት መንገድ አንዱ አስረጃ ነው። ከነዚህም ውስጥ እስከ አሁን ቀጥለው የሚገኙት የመንግስት ጋዜጦች ብቻ ሲሆኑ ለምሳሌ አዲስ ዘመን፣ The Ethiopian Herald የተርፋት ደብዳቤው ጠፍቷል። ከጠፋት ውስጥ በሶስት ትላልቅ ተቋማት ይታተሙ የነበሩትን ከዚህ በታች ለአንባቢዎች አቀርባለሁ።

አስቀድሜ እዚህ መጣጥፍ ውስጥ የተጠቀሱት እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር ፲፱፻፷፮ ፲፱፻፷፱ እና ፲፱፻፷፰ ዓ/ም (አመተ እግዚእ ሐምሌ 1970፣ 1972፣ 1974) የተዘረዘሩትን ሲሆን የመጨረሻውን ማለት በባቶች ስድስተኛ እንደሆነ ሆይናስኪ በመግቢያው ላይ ጠቅሶታል። ከስድስቱ እኔ የቃኘኝቸው ከላይ የጠቀስኳቸውን ብቻ በመሆኑ ሙሉ ለሙሉ እንዳልሆነ ከዚህ ማሳወቅ እወዳለሁ። ፲፱፻፷፰ የቁልቁለቱን መንገድ የጀመርንበት በመሆኑ ሊቃውንቱ የደርግ ስለባ በመሆናቸውና የተረፉትም በመብተናቸው የታሪክ ቅርሳችንን የሚዘግበው ጠፍቶ አሁንም የሚታተሙትን መጻሕፍት ሆነ መጽሔቶች ወይም ማንኛውንም ዕትመት ዘግቦ አሁን ለምንጠቀምበት ይሁን ለመጨረሻ ትውልድ ለማቆየት ስራዬ ብሎ የጀመረው የለም። የሚታተሙትን ሁሉ የግድ እንዲመዘገብ የሚያገድ ሕግ ዛሬም አልተደነገገም ወያኔም በሔራዊ የሚባል ነገር ጉዳዩ ስላልሆነ አይጠበቅበትም። በመሆኑም ዕድገቱን ለመለካትም ሆነ ደራሲን ከህዝቡ ለማተዋወቅ የምንከተለው መንገድ ዛሬም ያሰ ስጥ ነው። አገር ቤት የኢትዮጵያ ደራሲያን ማህበር አንዱ ስራው ይህ ነበር እሱም እንደ ማንኛውም ኢትዮጵያዊ ነገር ጅምሩ እንጂ የማደጉ ዕጣ ያው ነው። በውጭ አንዳንድ ዕትመቶችንና ደራሲዎቻቸውን አልፎ አልፎ በመረቦች ተለጥፎ ብናይም እንደ ሕግ የሚወጣውን ሁሉ አያስተዋውቁም። ሌላ በውጭ በየሶስት ወሩ ይታተም የነበረ አንድምታ የሚል የስነ ጽሁፍ ልሳን አንዱ ስራው የሰነ ጽሁፍ ባህላችንን ማስተዋወቅ እንደሆነ በመጀመሪያ ዕትማቸው ላይ ገልፀውት ማለፊያ ስራ እየሰሩ ነበር። አስር ዕትማትን በመረባቸው አይቻለሁ ይቀጥል ይቁም ግን የማውቀው ነገር የለም። የዚህ ዐይነት ድርጅት በጣም ያስፈልገናል ግን የለንም ከዛሬ ማገገን ዓመት በፊት በዚህ በኩል ተሰልፈው አሰራቸውን የተውልንን ሊቃውንት እያመሰገንን ወደ ዕትማቶቹ እንመለስ።

የመጀመሪያው ፣ ሩና ከፍተኛ ደረጃ ት/ቤቶች፣ ሁለተኛው ሀይማኖታዊ ሲሆን ሶስተኛው ወታደራዊ ልሳናት ናቸው። ሌሎች በተለያዩ ጥበባት በኪነ ጥበብ፣ በስነ ጥበብ፣ በታሪክ፣ በምልክት ምድር፣ በጠባባ አንጥሮ፣ በስነ ስርዓት፣ በአካላዊ ጠባባና እንዲያው በጠቅላላው በተለያዩ የሙያ ዘርፎች በመንግስታና በግል ድርጅቶች ይታተሙ የነበሩ በብዛት መኖራቸው ይታወቃል[2]። ከኔ ይበልጥ በሙያው ተሰልፈው የነበሩ ዛሬ በሕይወት የሚገኙ ግለሰቦች ቢያቀርቡት እየተመኝሁ ለጊዜው ያገኘኝቸውን መርጬ ጀባ እላችኋለሁ።

ሶስቱን የመረጥኩበት ምክንያት አጀማመራቸው ተቀራራቢ ጊዜ በመኖሩ ነው ማለት ከ፣ ሩናው ክፍለ ዘመን ወዲህ በዘመናዊነት የተደራጀ በመሆናቸው እና ጥቂቶች አነባቸው ከነበሩት ውስጥ ስለነበር የግል ትዝታ ስላለኝም ጭምር ነው። በሀይማኖቱ በኩል ከ፣ ፣ ዓ/ም ወዲህ ኢትዮጵያ በግብጥ መሪዎች ስትሳብ ቆይታ በራሷ መመራት የጀመረችው በ፣ ሩናው ከ/ዘመን አጋማሽ ወዲህ ነው። ይህም በፍትህ ነገስት ላይ ሊቁ መምህር ይኔይስ ወርቁ እንዳሉት በጽድቅ ለበስ ተንኮል ታግዶ[3] ቆይቶ በቀ/ገ/ሥ መሪነት ፲፱፻፶፮ ጀምሮ የራሷን ርእስ ሊቃነ ጳጳስ እየሾመች ትምህርቷን ለማስፋፋት እያተመች ታስራጭ ነበር። ከዘረዘርኳቸው ውስጥ ለግንዛቤ ያህል የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን (ኢ/ኦ/ቤ/ክ) ብቻ ሳይሆን ሌሎቹንም ጨምራለሁ ሌሎቹም የየራሳቸውን ያትሙ ስለነበር ነው። ዘመናዊ ወታደር ወይም ወታደርነት ሙያ ሆኖ በዘመናዊ ዘዴ መሰልጠን የጀመረው ከጣሊያ ወረራ ትንሽ ቀደም ብሎ ነው። በፋሽስት ወረራ ጊዜ እንኳን ያው እንደ ጥንቱ ተዘመተ እንጂ ዘመናዊ ጦር(የገንት ጦር ት/ቤት ገና መጀመሩ ነበር) እንዳልነበረን ታሪኩም ሆነ አሁን በሕይወት ያሉ አርበኞች ይመስክራሉ። ይህ ዘመናዊ ውትድርና ሲጀመር ሙያ ተኮር የሆነ መጽሔት ጊዜውን ጠብቆ መታተም ጀመረ። ዘመናዊ ት/ቤትም እንዲሁ በ፣ ሩናው ከ/ዘመን መባቻ ጀምሮ እየተስፋፋ የመጣ አዲስ ተቋም ስለሆነ የራሱ የሆነ ዕትመትም የጀመረው ቀስ በቀስ ነው።

አገሪ ለያዘችው እርምጃ የሚረዳት አንዱ ትልቁ መሳሪያ ዕትመት ስለነበር በዚህ በኩል ምን ያህል ጥቅም እንዳስገኝና ምን ያህልም ይታተም እንደነበረ ለማስገንዘብና አሁን ባለበት ሁኔታ ደሞ ምን ያህል ወደ ኋላ እየገለገለን እንደሆነ ከታች ያቀረብኩትን ዝርዝር ማየት ይበቃል። ሶስቱም ተቋሞች በዘመናዊ መንገድ ተደራጅተው የጀመሩት በተመሳሳይ ጊዜ ነው። ቤተ ክርስቲያን ጭራሽ ጠፋ ባይባልም ያው መንገዱን ይዞታል[4]። በትምህርት ቤት በኩል ዕትመቱ ደብዛው ከመጥፋቱ በላይ የትምህርቱ ደረጃም ቢሆን በእጅጉ ወረደ እንጂ አደገ ለማለት አያስደፍርም። ወታደራዊው ተቋም ግን እንደ አገር መከላከያ አለ ለማለት አያስደፍርም። ያው እንደ ጉልተኛው ስርዐት የግል አሽከር ወይም ጠብመንጃ ይዞ የሚከተል የመለስ የብረት አጥር ነው። ልዩነቱ አደረጃጀቱና ያገበው መሳሪያ ዘመናዊ መሆኑ ነው። አንድም በሙያ መስክ የሚታተም ሰሞናዊ ሆነ ወርሀዊ ጋዜጣ ሆነ መጽሔት የለም (አንድ ጓደኛዬ ፓሊስና ዕርምጃው አሁንም ይታተማል ብሎኛል እሱም ቢሆን የመንግስት ነው) ለወራ

ነጋሪ እሱ ከቀረ መልካም አለያ የተረፈ ያለ አይመስለኝም ካለ የምታውቁ አሳውቁን። አለያ እኔ እስከማውቀው ድረስ ካለፈው ተያይዘው ወይ ተቋርጠው እንደገና ጀምረው ለዛሬ የበቁ ዕትሙቶች የሉም። ከዚህ በተረፈ ያማርኛም ሆነ የእንግዘኛ ወይም ሌላ የአውሮፓ ቋንቋ ይታተሙ ከነበሩት ይህ ተርፏል ወይም አለ የሚባል ዕትም የለም። አሳዛኝ ነው። ያልታደለ ህዝብ ያልታደለ አገር።

እስቲ ዕትሙቶቹን እንቃኝ፦

ሀ/ የ፪ኛ ደረጃና የዩኒቨርሲቲ መጽሔቶች

፩/ ዓመታዊ መጽሔት፣ አስመራ ተግባረ ዕድ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፱

፪/ እሸት፣ አስፋው ወሰን አጠቃላይ ፣ ኛ አ/አ ፲፱፻፷፱

፫/ ፍሬያችን ቅዱስ ዮሴፍ አ/አ፣ ፲፱፻፷፯

፬/ የኮተቤዎቹ፣ ቀ/ኃ/ሥ የመምህራን ማሰልጠኛ፣ አ/አ ፲፱፻፷፫

፭/ የነፋስ ስልክ ኮከብ፣ ንፋስ ስልክ አጠቃል ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፭

፮/ የጥበብ ምንጭ፣ በዩን መርዕድ፣ ፲፱፻፷፭፣ አ/አ

፯/ መልዕክተ አግአዚ፣ አዲግራት አግአዚ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ አዲግራት፣ ፲፱፻፷፪

፰/ ባሕላችን፣ የትምህርት ማሰልጠኛ ተቋም፣ አስመራ፣ ፲፱፻፷፭

፱/ የንግድ ሥራ ት/ቤት ፍኅተ ጽባሕ፣ የንግድ ሥራ ት/ቤት፣ አ/አ ፲፱፻፷፪

፲/ ትምህርታዊ መጽሔት፣ ቀ/ኃ/ሥ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ እንድብር፣ ፲፱፻፷፱

፲፩/ ማነሀ፣ ደጃዝማጅ ገረሱ ዱኪ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ ግዮን፣ ፲፱፻፷፩

፲፪/ የተፈሪ መኮንን ንግድ ሥራ ክፍል መጽሔት፣ ተ/መ/ ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፷፱

፲፫/ የሕብረት ድምጽ፣ አርባ ምንጭ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ አርባ ምንጭ፣ ፲፱፻፷፪

፲፬/ የተማሪዎች ዜና፣ ያሜሪካን ሚሲዮን የሴቶች ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፶፰

፲፭/ ዓለማችን፣ ዳግማዊ ሚኒሊክ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፶፪

፲፮/ ብርሃን መጽሔትና የዓመቱ ሥዕላዊ መጽሔት፣ የደብረ ብርሃን የመምህራን ማሰልጠኛ፣ ደ/ብ፣ ፲፱፻፶፪

፲፯/ ብሔራዊ ትምህርት ቤት፣ ብሔራዊ ት/ቤት የንግድና የአካዳሚክ፣ አ/አ ፲፱፻፶፱

፲፰/ የአሜሪካን ተቋም ት/ቤት፣ ያሜሪካን ት/ቤት፣ አ/አ፣ ፲፱፻፶፯

፲፱/ የእምድብር ጮራ፣ ቀ/ኃ/ሥ ፣ ኛ ደ/ት/ቤት፣ እምድብር፣ ፲፱፻፶፰

፳/ ማስተዋልና የጥንቱ ባለባት፣ መድሃኒ ዓለም ፣ ኛ ደ/ት/ቤት/ አ/አ፣ ፲፱፻፷፰፣ ፲፱፻፶፱

፳፩/ የወጣቶች እርምጃና መስተዋት፣ ንጉሥ ተ/ሃይማኖት ት/ቤት፣ ደ/ማርቆስ፣ ፲፱፻፷፰፣፲፱፻፶፮

፳፪/ የአምቦ ገነት፣ አገረ ሕይወት የእርሻ ት/ቤት፣ አገረ ሕይወት፣ ፲፱፻፶፭

፳፫/ እድገት፣ አልጋ ከተማ፣ (ጂንካ) ፲፱፻፶፰

፳፬/ የተማሪዎች ጋዜጣ፣ ቀ/ኃ/ሥ ፣ ኛ ደ/ት ቤት፣ ለቀምት፣ ፲፱፻፶፰

፳፭/ ቃለ ተማሪ፣ ቀ/ኃ/ሥ ፣ ኛ ደ/ት ቤት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፪

- ጸ፮/ የደግለሃን ድምጽ፤ አዝማቸ ደግለሃን ት/ቤት፣ ባሌ፣ ፲፱፻፶፯
- ጸ፯/ የሰሃን ድምጽ፣ ወይዘሮ ሰሃን ት/ቤት፣ ወሎ፣ ፲፱፻፶፱
- ጸ፭/ የተማሪዎች እርምጃና ወጣቱ ተማሪ፣ ደ/ች ወ/ገብርኤል አባ ሰይጣን፣ አስቦ ተፈሪ፣
፲፱፻፶፱/፲፱፻፷፱ ዓ/ም
- ጸ፬/ የተማሪዎች ፋና፣ ደጃዝማዝ ወንድሙድ፣ አ/አ ፲፱፻፶፱
- ፴/ የጎበና ድምጽ፣ ራስ ጎበና ጄኛ ደ/ት/ቤት፣ ግዮን፣ ፲፱፻፶፰
- ፴፮/ የእጩ መምህራን ድምጽ፣ የመምህራን ማሰልጠኛ፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፯
- ፴፪/ የዓመቱ አለባችን፣ ልዑል ወሰን ሰገድ ት/ቤት፣ አ/አ፣፻፲፱፻፶፱
- ፴፫/ የአምታ ደስታ ት/ቤት መጽሔት፣ አምታ ደስታ ት/ቤት፣ አ/አ ፲፱፻፶፯
- ፴፬/ የጤና ምንጭ፣ ጤና ጥበቃ ት/ቤት፣ ጎንደር፣ ፲፱፻፶፪
- ፴፭/ የሕጻናት ብርሃናትና ፍሬ፣ የሐረር መምህራን ማሰልጠኛ፣ ተቋም ፲፱፻፶፱/፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፴፮/ የጅሬን ድምጽ፣ የመምህራን ማሰልጠኛ፣ ጅማ፣ ፲፱፻፷፰
- ፴፯/ ዕውቀት፣ ባሕር ዳር፣ የባሕር ዳር ፓሊቴክኒክ ተቋም፣ ፲፱፻፶፰ ዓ/ም
- ፴፰/ እንጋራው፣ ደብረ ዘይት፣ ል/ት ተናኘ ወርቅ አጠቃላይ ፻ ፋ ደርጃ ት/ቤት፣፲፱፻፷፱ ዓ/ም
- ፴፱/ ደረጃ፣ ሶዶ፣ ሶዶ አጠቃላይ ጄኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፵/ የህብረት ድምጽ፣ አርባ ምንጭ፣ ጄኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፵፩/ ዓመታዊ መጽሔት፣ ወልዲያ፣ ወልዲያ ጄኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፵፪/ ብርሃን፣ ያርጋ ዓለም፣ ያርጋ ዓለም ጄኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፵፫/ የጎሬ ፋና፣ ጎሬ፣ ቀ/ታ/ሥ ጄኛ ደርጃ ት/ቤት፣ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
- ፵፬/ ሃላ፣ አ/አ የመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ፣ ፲፱፻፷፱ ዓ/ም

ከዚህ በላይ ያቀረብኳቸው ባማርኛ ብቻ የሚታተሙትን እንጂ ሁሉም በእንግሊዝኛ የሚታተሙ ለምሳሌ Medhane Alem እና The Chronicler በሐረር መድኃኒ ዓለምና በድሬ ዳዋ በልዑል መኮንን ት/ቤት ይታተሙ እንደነበር መጥቀስ ይበቃል። ባጠቃላይ ግን ከዚህ ቁጥር የማይተናነሱ በእንግሊዝኛ የሚታተሙ መጽሔቶች እንዳላቸው ማስታወስ አፈልጋለሁ። በተጨማሪ በውጭ አገር በተማሪ ማህበር የሚታተሙትን ያማርኛ፣ የእንግሊዝኛና የፈረንሳይኛ ዕትመቶች እዚህ ዝርዝር ውስጥ አልገቡም። ለምሳሌ ባውሮፓ ይታተሙ ከነበሩት ያማርኛ መጽሔቶች ታጠቅና የወር መጽሔት (በርሊንና ስቶክሆልም) Challenge በሰሜን አሜሪካ በእንግሊዝኛ እና Le Revil ፓሪስ ውስጥ በፈረንሳይኛ ይታተሙ ነበር። ከላይ የተገለጹትም ቢሆኑ ከጀመሩበት ጊዜ አንስተው ሳይቋረጡ የቀጸሉ ሳይሆኑ ዓመት ሁለት ዓመት ወይም ከዚያ ባነሰም በዛ እየተቋረጡ ወይ ስም እየለወጡ ከጠፉበት እንደገና ብቅ ብቅ የሚሉ መሆናቸውንም መዘንጋት የለብንም። ይህንንም ችግር ዝርዝሩን ካዘጋጁት የመጀመሪያዎቹ ሊቆች ውስጥ እዚህ ላይ የተጠቀሱት ሆይናስኪ፣ መኮንን ተረፈና ሳህለማሪያም ክፍሌ በመግቢያው ላይ ገልጸውት ይገኛል። በዚህ ጉዳይ ላይ ከተለሙ ያርሷል ከጀመሩ ይጨርሷል የሚለው ከሁሉት ለኛ የሰራ አይመስልም። እስቲ ወደ ሁለተኛው እንግባ፡-

ሌ ሀይማኖታዊ

- ፩/ ደምፀ ተዋህዶ፣ አ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፶፯
- ፪/ አዲስ ሕይወት፣ አ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፷፫

፫/ ምስክረ ብርሀን፣ የመ/ቅ የቤ/ክ ስዎች ሚሲዮን፤ አ/አ ፲፱፻፵፫
፬/ ቃለ ሕይወት፣ አ/አ የሱዳን የውሰጥ ሚሲዮን ፲፱፻፶፪
፭/ ትንሳኤ፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፶፰
፮/ ዜና ቤተ ክርስቲያ ዘኢትዮጵያ፣ ኢ/ኦ/ቤ፤ አ/አ ፲፱፻፵፰
፯/ ዘና እየሩሳሌም የኢትዮጵያ ክርስቲያኖች በየሩሳሌም፣ አ/አ ፲፱፻፶፮
፰/ ሰላም በምድር፣ ከሣቴ ብርሀን ማህበር፣ አ/አ ፲፱፻፷፰
፱/ የሴት ልጅ ዕድገት በሀይማኖት፣ ኢ/ኦ/ቤ/ክ፤ አ/አ ፲፱፻፶፯
፲/ የሕወት ጎዳና፣ ኢ/ኦ/ቤ/ክ፣ ፲፱፻፷፭
፲፩/ የሕይወት አምድ፣ የፊንላንድ ሚሲዮን፣ አ/አ ፲፱፻፷፪
፲፪/ የምስራች ድምፅ፣ የምስራች ድምፅ የትምህርት መርሀ ግበር፣ አ/አ ፲፱፻፶፱
፲፫/ ዜና ሐዋርያ፣ ማህበረ ሐዋርያት ፍሬ ሀይማኖት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፯
፲፬/ ብርሀን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፯
፲፭/ መልእክተ ሰላም፣ ወንጌላዊ ሚሲዮን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፰
፲፮/ ዘብወኛ፣ የሰባተኛው ቀን ሚሲዮን፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፫
፲፯/ ፍኖተ ብርሃን፣ አስመራ (በትግሬኛ) ፲፱፻፵፫
፲፰/ ትምዳኔ መንግስት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፶፯

ሌሎች በውጭ ቋንቋዎች ማለት በእግሊዝኛ፣ በባሊያንኛ፣ በፈረንሳይኛና በስፓኛ የሚታተሙትን አላቀረብኩም። ነገር ግን ባማርኛ ሆነው የሌሎች ሀይማኖቶችን ዕትም ግን ጨምረዋለሁ። ይህ የሚያሳየንም ለዘብተኛነት በ ዕትመት በኩል ተጀምሮ እንደነበር ነው። ወደ ወታደራዊው ዕትመት ስንገባ የሚከተሉትን እናገኛለን።

ሐ/ ወታደራዊ

፩/ ወታደርና ዓላማው፣ የመከላከያ ሚ/ር፣ አ/አ፣ ፲፱፻፵፱
፪/ ወታደርና ጊዜው፣ የክብር ዘበኛ፣ አ/አ ፲፱፻፵፰
፫/ ተራመድ እግረኛ ወታደራዊ መጽሔት፣ የመ/ሚ/ር ሸኛ ክ/ጦር፣ አ/አ ፲፱፻፶፱
፬/ የአየር ሀይል ዜና፣ የኢትዮጵያ አየር ሀይል፣ ደብረ ዘይት፣ ፲፱፻፷፩
፭/ የባህር ሀይል የዜና መጽሔት፣ የባህር ሀይል ዋና መ/ቤት አ/አ ፲፱፻፷፰
፮/ የባህር ሀይል ዓመታዊ መጽሔት፣ አ/አ ፲፱፻፷፱
፯/ ፈለግ፣ የባህር ሀይል ዋና መ/ቤት፣ ምጽዋ፣ ፲፱፻፶፯
፰/ የኦጋዴን አንበሳ፣ ሐረር ፫ኛ ክ/ጦር ሐረር፣ ፲፱፻፶፱
፱/ ፓሊስና ዕርምጃው፣ አ/አ ፲፱፻፷፩
፲/ የምስራቅ በረኛ፣ የሐረር ፓሊስ መጽሔት፣ ሐረር፣ ፲፱፻፶፱
/፲፩/ የኤርትራ በ/ግዛት ፓሊስ መጽሔት፣ አስመራ፣ ፲፱፻፷፩

፲፪/ የአ/አ ፓሊሲዎች መጽሔት፤ አ/አ ፲፱፻፷፱

፲፫/ ድል በሕግ የሸዋ ፓሊሲ መጽሔት፤ አ/አ ፲፱፻፷፩

፲፫/ ፋና፣ ምጽዋ፣ የባህር ሀይል ፲፱፻፷፮ ዓ/ም

ሌሎች በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሚታተሙት ለምሳሌ Blood & Steel እና The Young Soldier የሚባሉት በሐረር የጦር አካዳሚ የሚያሳትሟቸው ነበሩ። የአየርና የባህር ሀይል የሚያሳትሟቸው የእንግሊዝኛ መጽሔቶችና ዓመታዊ ራፖርቶች እንዳሉ ማስታወስ እሻለሁ።

ዛሬ ላይ ሆነን የትላንቱን ስንመለከት ተጀምሮ የነበረው መቆሙ ብቻ ሳይሆን ጭራሽ ከምድረ ገጽ መጥፋቱን ነው የምንገነዘበው። ለምን ቢሉ መቆም በገንዘብ ችግር ወይም ባዘጋጅ ሞት ሊሆን ስለሚችል ገንዘቡና ተተኪ ሲገኝ ከቆመበት መቀጠሉ አይቀርምና ነው። የኛ ግን ከስር መሰረቱ ተፈንቅሎ የጠፋ ይመስላል። ምክንያቱም መፍጠር የሚችሉትን ሁሉ ደርግ ጨርሶ ደብዛቸውን ስለጠፋው ሁሉም ነገር አብሮ መቀበሩን ለመረዳት የሚችግር አይመስለኝም። አሁንም ዛሬም በሁሉም መስክ የፈጠራ ችሎታ ያላቸው ወገኖች አሉ ግን ካለፈው የተወረሰ ማህበረሰቡ ካንዱ ወደአንዱ የሚያወራርደውን እርከን ኮምፖዚት መንግስት ብሞላቸው ስለወጣው የተተካውም የቀረውን እያሳደደ እያጠፋ አሁን አለንበት ደርሰናል። አገርን አገር የሚያሰኘው የጋራውንና ብሔራዊውን መንግስት ሲጠብቅ ሲያስጠብቅ ወደሚቀጥለው ትውልድ በሰላም መሸጋገሩን ማስረገጥ ነው። ይህ ሳይሆን ስለቀረ ዛሬ ሁሉንም እንደ አዲስ ለመጀመር እንኳን አልበቃንም። ያንን ቀን ስጠብቅ የኔም ዕድሜ ውልቅ።

ተማሪው ዛሬ እንደ አንድ ልብ መካሪ እንደ አንድ ቃል ተናጋሪ ሊሆን ቀርቶ በተማሪነቱ ብቻ እንኳን በሰላም መማር አልቻለም ይብስ በየጊዜው በየቦታው እርስ በርስ ሲጋጭ ይሰማል። ቤተ ክርስቲያንም ሁለት ቦታ ተከፍሎም በዚህ አላበቃም በውስጡ ያለው ንትርክ ቶሎ የሚበርድ አይመስልም። ወታደሩ የነበረው ጠፍቶ ባዲስ የቆመ ያንድ ወያኔ ጎጠኛ ድርጅት አጥር ሆኗል። ዕትም የመጨረሻ ሲቃሞን የሞጠቸው ከምርጫው በኋላ ነው። የቀረ ነገር ቢኖር የህዝቡ ያንድነትና የዲሞክራሲ ጥማት ብቻ ነው።

ይህ ችግር በዕትመት ላይ ብቻ ሳይሆን መላ ያገሪቱን እሴት ይመለከታል። ለዚህ ችግር መባባስና ከገባንበት አዙሪት መውጣት ያቃተን የፍልስፍናና የርዮተ ዓለም ችግር መሰረቶች መጥቀስ ይበቃል። በርዮተ ዓለም ግንዛቤ የሰለጠነውን ዓለም ትምህርት የቀመሰው ያገሪቷ ምሁር ካገሪቷ ታሪክና ትውፊት ጋር የማይጣጣም የተዛነፈ ጥራዝ ነጠቅ ቶሪ ጨብጦ መፍትሄ በመሻቱ ነው። በዳቦረውም ዕሴቱ በመክራት ፈንታ መናቅን እንደ ስልጣኔ ቆሞሮ ሲመጸደቅ መፍትሄ ብሎ የያዘው የግራ ርዮተ ዓለም ሲሆን። ከሱም ጋር ተያይዞ በእጅጉ የጎዳን የጉልተኛው ስነ አዕምሮ ቁራኛነት ነው። በዚህ ጉዳይ ላይ ዲባቶ መሳይ ከበደ ባለፈው አንድ ጽሑፍ ላይ የህንድንና የኛን አገር በማነጻጸር የኛዎቹ የግራውን የመረጡበት ወይም ያዘነበሉበት ምክንያት ያ የጉልተኛ ስነ አእምሮ በህሊናችን በመቀረጹ ያለ ጥያቄ ማዘዝ መታዘዝ ለሰነ አእምሮአቸው ተመጣጣኝ በመሆኑ እንደሆነ አስፍቶ ገልጾታል።

አቶ አምታ ዳኛው በቅርቡ ባወጣው መጣጥፍ ያለፈውንና ያሁኑን ትውልድ በማነጻጸር የቀድሞው ትውልድ ያገርን ባህልና ታሪክ መሰረት አድርቶ ስለሚንቀሳቀስ ያተረፉን ነጻነትና አንድነቷን ለዘመናት ሊያስጠብቁ መቻላቸውን ገልጸው። አዳሱ ትውልድ ግን ያንን ቅርስ ንቆ የባዕዳኑን የሰነ መንግስትና የምጣኔ ሀብት ሞዴሎችን አላግባቡ ኮርጆ ታሪክ የማይረሳው በደል መፈጸሙን በጽሑፍ እዝል ላይ ተንትኖ አቅርቧል። አሁንም ይህ የጥፋት መንገድ ስልጣኑን በያዘው ወያኔ እየተመቻቸ እንደሆነ አብራርቷል።

አሁንም የተማሪው የራሱን ቋንቋ ትቶ ንቆም ይሁን ቸል ብሎ የሚጽፈውና የሚናገረው በባዕድ ነው። ይህ ራሱ ሳናውቀውም ይሁን አውቀን ለማርኛ መስፋፋት እንቅፋት እየፈጠርን ነው። አዳዲስ መጽሐፎች ሲታተሙ የሃይለማርያምን ትችት አንሰማም። አዳዲስ ቃላቶች ሲፈጠሩ ተቀብለን አንጠቀምም ወይም ሂስ የለም። ታላላቅ ኢትዮጵያውያኖች ግኝታቸውን ሆነ ጥናታቸውን ባማርኛ አያስራጩም። የነሱ ባማርኛ መጻፍና መናገር ቋንቋው እንዲያደግ ከመርዳቱም በላይ ሌላውን ወገን በተለይ ተከታዮች ትውልድ በራሱ እንዲኮራ እንዲጠቀምበትም ያበረታል። ይህን አለማድረግ ራሱ ወደ ኋላ ለመቅረቱ አስተዋጻኦ እያደረገ መሆኑን ላፍታም መዘንጋት የለብንም። የኢትዮጵያን ዓለም አቀፍ መረቦችን ብንጎበኝ ኢትዮጵያ ዛሬ በስተቀር አብዛኛው የሚጥፈው በእንግሊዝኛ ነው ወይም ብዙው ክፍል መስተንግዶው በእንግሊዝኛ ነው። በራስ አለመክራት መዘዙ ብዙ ነው። አስፈላጊ ሲሆን በሌሎች ቋንቋዎች መገልበጥ ይቻላል ነገር ግን እንዲያው የኢትዮጵያን ጉዳይ ለኢትዮጵያውያን ታዳሚዎች በራስ ቋንቋ እንጂ የሌላው የሰው ወርቅ አያደምቅ ነው።

ለቁ ኪዳን ወልድ ክፍሌ ቀደም ብለው ያስተዋሉትን እዚህ ላይ መጥቀስ ተገቢ ነው።

ልጅነት የያዘው ምላሳችን መንካ
ከቋንቋችን በቀር ሌላ ቋንቋ አይንካ።
ግዕዝ ካማርኛ አስተባብሮ ሲያውቅ
ከውጭ አገር ቋንቋ ያን ጊዜ ይንበቅ።
ትምህርቱንም ይንዳው እንደ ምርኮ ከብት
ባማርኛው መንገድ በግዕዙ ስልት።
የጥበቡን መጽሐፍ ሥራ መሥሪያውን
እንብቦ ተርጉሞ ቶሎ እንዲያሰማን።
፲፱፻፳፯

ክንፈ ሚካኤል
ሜልበርን
ግንቦት ፫ ቀን ፳፯ ዓ/ም

ዋቤዎች

1. አምታ ዳኛው፣ ግንቦት ፳፻፪፣ በኢትዮጵያ የፖለቲካ ፓርቲዎች አሰላለፍና የፖለቲካ ትብብር ጥያቄ
2. ሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማሪያም ወርቅነህ፣ የሕግ ትምርት ሕግጋት በኢትዮጵያ ይህን ጉዳይ እኒህ ታላቅ የኦርቶዶክስ ሊቅ ይህ ጥቅስ ራሱን የቻለ አንቀጽ ሳይሆን ግብጻውያን ራሳቸው በሰርዋጽ ያሰገቡት እንደሆነና እንዲያውም አብርሃም ቀሲስ ራሱ ያስገባው እንደሚመስል ያብራራሉ። ዓ/ም የለውም የኢ/ኦ/ሴ/ክርስቲያንን የመረብ ገጽ ተመልከት።
3. መምህር ዬኔይስ ወርቁ፣ ፲፱፻፷ ዓ/ም “ወሰብአ ኢትዮጵያስ ኢይሂሙ እማእምራኒሆሙ ወይክበር በስም ባሕቲቱ” (ፍትህ ነገሥት) “ንባብ ወትርንጫ ዘቅኔያት አዕማደ ምሥጢራት” የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ መጽሔት ቅጽ ፳ ቁ .
4. S. Chojnacki and Makonnen Terefe, H.S. I university Institute of Ethiopian Studies, July 1970.
5. ሰ. ሐይናስኪና ሣህለ ማሪያም ክፍሌ፣ ፲፱፻፷፫፣ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት፣ ሐምሌ ፲፱፻፷፫ ዓ/ም
6. ሰ. ሆይናስኪ፣ በኢትዮጵያ የሚታተሙ መጽሔቶች ዝርዝር፣ ሐምሌ ፲፱፻፷፮ የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት፣
7. ሰለሞን ገ/ክርስቶስ፣ ፳፻፳፻ ዓ/ም የኢትዮጵያ ደራሲያን ስም ዝርዝር ቀ/ኃ/ሥ ዩኒቨርሲቲ ቤተ መጻሕፍት
8. አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ፣ ፲፱፻፳፯፣ መዝገብ ፊደል፣ የግ ዕዝና ያማርኛ ቋንቋ መክፈቻ፣ ቅዱስ አላዛር ማ/ቤት ድሬ ዳዋ።

[1] አት ሰለሞን ገ/ክርስቶስ ወደ ፳፻ (800) የሚሆኑ ኢትዮጵያውያን ደራሲያን ስም ዝርዝር በ፲፱፻፷፫ ዓ/ም አቀናጅቶ አውጥቶ ነበር። ከዙያ በኋላ የተከተለ ወይም ተከታታይ ስትም አልወጣም። አሁን ምን ያህል ደራሲያን እንዳሉ ወይም ስትሞቶና አታሚዎች አይመዘገቡም ቁጥራቸውን ማወቅ ያስቸግራል። ትላንትም ይህን የተመለከተ ሕግ የለም ዛሬም እንዲሁ።

[2] የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ ድርጅት በየአመቱ የሚታተሙትን የተለያዩ መጽሔቶች፣ ጋዜጦች፣ ፓምፍሌቶችና የመሳሰሉትን ዝርዝር ያወጣ ነበር። ስራውን በቀዳሚነት ያጠናቀሩት፣ የተከበሩ ሆይናስኪ፣ ፲፱፻፸፱፣ ሆይናስኪና ሳህለማሪያም ክፍሌ፣ ፲፱፻፸፪፣ ሆይናስኪና መኮንን ተረፈ. ፲፱፻፸፮ ለዚህ መጣጥፍ ያገናዙብኳቸው ናቸው። ድርጅቱ ይህን ዝርዝር ማተም ያቆመው ከ፲ አብዮት በኋላ ነው።

[3] መምህር ይኔይስ ወርቄ፣ ንባብ ወትርጎማ ዘቅኔያት። አዕማደ ምሥጢራት፣ ፲፱፻፳ ዓ/ም የኢትዮጵያ ጥናትና ምርመራ መጽሔት፣ ፲፱፻፳ ቅጽ ፮ ቁ፣፪. ይህን ጉዳይ ሊቁ ለ/ሥልጣናት ሀ/ማሪያም ወርቅነህ በፍትህ ነገስቱ ላይ የተጻፈው በስርዋጽ እንጂ ዋና አንቀጽ እንዳልሆነና ግብዳዊው ቀሲስ አብርሃም ራሱ እንደጨመረበት ያብራራሉ። የሕግ ትምህርት የሚለውን መጣጥፋቸውን የኢ/ኦ/ተ/ቤተ ክርስቲያን የመረብ ገጽ ተመልከት።

[4] ቀሲስ አስተራየ “ፈር የለቀቀ ቁምስና በቤተ/ክ ላይ የተደቀነ አደጋ” በሚል አርዕስት ስሞኑን ያወጡትን መጣጥፍ ማየት ከላይ ያልኩትን ችግር ሲያስረዳ በተረፈ በየአገሩ የምናየውና የምንሰማው ንትርክ የጥፋት ጎዳና መሆኑን ላፍታም መዘንጋት የለብንም።